

UIS-BULLETIN

UNION INTERNATIONALE DE SPELEOLOGIE

Fenti címen a *Nemzetközi Szepeológiai Unió* (UIS) Bécsben székelő titkársága fél évenként megjelenő tájékoztató közlönysorozatát indította. Az UIS titkársága ezekben a füzetekben tájékoztatja a nemzeti szepeológiai szervezeteket a Nemzetközi Szepeológiai Unió és bizottságainak tevékenységéről, a különféle nemzeti és nemzetközi kongresszusok, szimpóziumok rendezéséről, valamint mindazokról a jelentősebb eseményekről, amelyek a karszt- és barlangkutatók nagy táborában érdeklődésre tarthatnak számot.

A Karszt és Barlang kiadványainkban rendszeresen ismertetni fogjuk az UIS-Bulletinben megjelenő fontosabb közleményeket. Ezúttal az UIS-Bulletin 1970. évi. I. számát mutatjuk be.

A füzet címlapján közli *Bernard Géze* professzornak, az UIS elnökének köszöntő szavait. Részletes ismertetés foglalkozik az UIS 1969. évi stuttgarti ülésével; teljes terjedelmében közli az előző főtárgy, *Albert Anavy* professzor beszámolóját a két kongresszus között (1965–69. években) végzett munkáról. Külön tudósítások szólnak a tervezett nemzetközi bizottsági ülésekről. (Ezekről utólag, a magyar küldöttek beszámolója alapján adunk részletesebb tájékoztatást.)

A Nemzetközi Szepeológiai Unió tagjai sorába 1970-ig 27 ország nemzeti szepeológiai szervezetei kérték hivatalosan felvételüket, köztük öt szocialista ország. Az UIS minimális évi tagsági díja harminc dollár.

A közlönyben megjelent híryanagok közül az alábbiakat emeljük ki:

FRANCIAORSZÁG

Párizsban a Természettudományi Múzeumban leleplezték René Jeannel, a neves francia biológus mellszobrát, amelyet R. Ladea román szobrász készített. Jeannel 1907-ben E. Racovitzával együtt alapította meg a világon első bioszepeológiai nemzetközi társaságot, majd 1920-tól tíz éven át együtt dolgoztak Kolozsvárott, ahol Jeannel a Racovitzá alapította Szepeológiai Intézet igazgatója volt.

LIBANON

A Beyrouth közelében nyíló világhírű Jeita-barlangban 1969 novemberében szepeofonikus hangversenysorozatát rendeztek. A sorozat keretében előadták Karlheinz Stockhausen szerzeményeit a szerző vezényletével. A zenekarban a legmodernebb elektronikus hangszerek is helyet kaptak.

SVÉDORSZÁG

A geológiai adottságok miatt karsztvidékekben és barlangokban szegény Svédországban a szepeológiai kutatások az elmúlt években újra fellendültek. A Svéd Szepeológiai Szövetség munkatársai a Lappföldön, a Lulliahatjaakko-barlang környékén és különösen az artfjälleti hegyvidéken végeztek eredményes kutatásokat. A norvégiai Mo-i-Rana vidékétől keletre eső határövezetben a svéd kutatók hazájuk legnagyobb kiterjedésű karsztvidékét fedezték fel: hároméves kitartó munkával ötven barlangot találtak, melyek közül kettőnek a hossza meghaladja az egy kilométert.

JUGOSZLÁVIA

A Szlovéniai Barlangkutató Egyesület — Društvo za raziskovanje jam Slovenije — a legerősebb és legeredményesebben működő jugoszláviai szepeológiai szervezet: tizenhat barlangkutató csoport ötszáz tagja tartozik hozzá. 1969-ben 151 új barlangot kutattak át és ezzel a szlovéniai barlangkataszterben nyilvántartott barlangok száma 3351-re emelkedett. A kataszter további 844 karszthidrológiai objektumot és 181 más felszíni karsztjelenséget tartalmaz. Az utóbbi időben munkájukat a magas hegységi karsztok kutatására összpontosították. Különösen eredményesen működik a könnyűbúvár szakosztály. Az Idrija melletti Divje jezero szifonjában száz méter távolságra és 25 méter mélységre nyomultak előre a víz alatt.

Horvátországban 130 aktív barlangkutató van. Az utóbbi években hatszáz barlangot kutattak át és terveik szerint felülvizsgálják a 3850 objektumot tartalmazó barlangkataszterük adatait. Boszniában és Hercegovinában a barlangkutatók főleg a felszín alatti hidrográfiai összefüggéseket kutatják, különös tekintettel az ott épülő vízierőművekre (Bijambara és Vjetrenica). Montenegróban (Crna Gora) három barlangkutató csoport dolgozik, legutóbb 32 barlangot dolgoztak fel. Macedóniában a kutatók Izvor u Zedan, Spilja Vrelo (Skopska gora) és a Gostivar melletti Ubavica barlangjait tanulmányozzák, továbbá a nyugat-macedóniai Radika-völgy karsztjelenségeit. A szerb barlangkutatók nemcsak Kelet-Szerbiában tevékenykednek, hanem segítenek feltárni Crna Gorna ismeretlen barlangjait is.

ROMÁNIA

A kubai és a román Tudományos Akadémia megállapodása alapján 1969-ben román bioszepeológusok utaztak Kubába. Az expedíció tagjai: L. Botosăneanu, S. Negrea, V. Decou, és G. Racovitzá. A barlangi fauna gyűjtése közben mind a négyen megkapták a histoplasmosis nevű betegséget. L. Botosăneanu állapota különösen súlyos volt — ennek a trópusi „barlangi” betegségnek viszonylag magas a halálozási aránya — de a közlemény készítésekor már mindannyian túl voltak az életveszélyen.

Az UIS-Bulletin első száma nemzetközileg széles körben ismert két francia karsztkutató haláláról is hírt adott. 1969. december 19-én Párizsban meghalt *Gabriel Vila*, aki tíz éven át szerkesztette az egyik legismertebb speleológiai periodikát, a *Speluncát*. 1970. február 22-én autóbaleset következtében elhunyt *Jean Corbel* professzor. (Corbel professzorral külön is megemlékezünk.)

A szlovéniai barlangkutatók egyik legaktívabb munkatársukat veszítették el a huszonegy éves *Anton Suwa* személyében. A Zalac melletti Peklo-barlangban oly szerencsétlenül zuhant le mindössze hat méter magasságból, hogy a védősíkok ellenére elszívott súlyos fejszerűsége a helyszínen belehalt.

Három olasz barlangkutató tragikus eltűnéséről is megemlékezik az UIS-Bulletin. *Marino Vianello*, *Enrico Davanzo* és *Paolo Picciola* a triesti E. Boegan barlangkutató csoport gyakorlott barlangjárói voltak. A csoportjuk által szervezett expedícióra 1969. december 21-én indultak el, további öt társukkal egyetemben leereszkedtek a 882 méter mély Gortani-zsombolyba (Abisso Gortani) és a 7 km hosszúságú folyosórendszerből egy kb. ezer méteres szakaszt felmérték. A munka befejezése után — január 3-án — a három fiú azzal búcsúzott el társaitól, hogy egy közeli menedékházban csatlakozik ahhoz a csoporthoz, amelynek a feladata volt a barlangban hagyott felszerelések elszállítása és további fotódokumentációk készítése. Ők hárman azonban nem érkeztek meg társaikhoz, eltűnésük is csak akkor derült ki, amikor ez a második csoport visszatért Triestbe — január 14-én. A hegyimentők hetekig kutattak az eltűnt barlangkutatók után, de a nagy mennyiségű friss hóban nem akadtak nyomukra.

Balázs D.

Тешепти

Minden eddiginél gazdagabb tartalommal jelent meg a permi Karsztológiai és Szpeleológiai Intézet Pescseri című kiadványsorozatának 8–9. jelzésű 1970. évi kötete. A több tucatnyi cikkből számosat részletesen is bemutatunk a Karszt és Barlang 1970. és 1971. évi számaiban.

Ezúttal a kötet következő jelentősebb, érdeklődésre számot tartó cikkeire hívjuk fel olvasóink figyelmét:

G. A. Makszimovics: Sókristályok és képződmények karbonátkarszt-barlangokban. (Speleohalogenézis.)

A karsztbarlangokban a kristályalakzatban vagy különféle képződményekben jelenlevő halit (nátriumklorid, kősó) arid vagy szemi-arid éghajlati

viszonyokra utal. A halit nagy oldhatósága miatt a felszínen csak sivatagi vagy félsivatagi feltételek mellett maradhat meg és halmozódhat fel. Csapadékhullás esetén a feloldódó só a barlangokba kerül, ahol különféle formában ismét kicsapódhat és felhalmozódhat. Így pl. barlangi üledékekben, de szósztalaktitok és bekérgeződések formájában is. A kalcit- és gipszképződmények (pl. cseppkövek, gipszvirágok stb.) is több-kevesebb halitot tartalmazhatnak. Mindezek részletes vizsgálatából következtetéseket vonhatunk le az éghajlatváltozásokról, a magasabb NaCl tartalmú kalcitrétegek pl. világosan a száraz éghajlatra utalnak.

K. A. Gorbunova és A. M. Kropacsev: A járulékos elemek elterjedése a Divja-barlang képződményeiben.

A szerzők részletes táblázatban mutatják be a különféle járulékos elemek (berillium, titán, vanádium, króm, kobalt, nikkel, réz, molibdén, vas stb.) másodlagos megjelenését barlangi képződményekben és az agyagos kitöltésekben.

A. M. Kropacsev, K. A. Gorbunova és V. M. Fedorov: A Divja-barlang másodlagos kalcitjainak lumineszcens vizsgálata.

A szerzők tizenhat darab cseppkővet és heliktitet lumineszcens mikroszkópi analízisnek vetettek alá. Egyesek nem lumineszkáltak, mások viszont különböző színeket mutattak. Az eredményeket a szerzők táblázatba foglalták és megkísérik a jelenségek megmagyarázását.

G. A. Makszimovics, G. N. Panarina és T. I. Anyikina: Kísérlet a Permi körzet karbonát-karsztbarlangjainak tipizálására és morfológiai jellemzésére.

A permi karsztterületek ötven százaléka gipszkarszt, a másik fele karbonátkarszt (kb. 15 800 km² mészköves felszín.) Az utóbbiban 1965-ig 83 barlangot kutattak át 8526,5 m összhosszban. Az elmúlt évek intenzív kutatási programja eredményeképpen a megismert barlangok száma 129-re növekedett, feltérképezett járataik hossza pedig 10 465 m. A szerzők ezeket a barlangokat rendszerezik különféle elvek szerint.

E. P. Dorofejev és V. Sz. Lukin: Szabadtéri karszt- és barlangtani múzeum a baskiriai sztyeppén.

A Baskir Autonóm Köztársaságban, az Aurgazi és az Ursak folyók összefolyásánál jól kifejlődött nyílt gipszkarszt található. A folyók találkozásánál kb. egy km²-nyi területen szinte mindenfajta karsztjelenség (dolinák, víznyelők, szakadékok, tavak, barlangok stb.) sűrítve megtalálható. A szerzők javasolják, hogy nyilvánítsák védett geológiai parkká az említett területet.

V. N. Dubljanskij: Korróziós-gravitációs barlangok és barlangaknak a Krími-hegységben.

A szerző több zsomboly függőleges metszetét mutatja be és ismerteti azok kialakulására vonatkozó elképzeléseit. A cikket a zsombolygenetikai kérdésekkel foglalkozó szakembereink figyelmébe ajánljuk.